

Hagyományok ápolása Zombán

Zomba a Tolnai dombság egyik részét, a Hegyhát települései közé tartozik. A Völgységet keresztülszelő és a Szekszárdra vezető utak észak és déli találkozási pontjában fekszik. Itt nyílik meg a völgyeségi dombsor a Kapos és a Sió csatorna lapályos területe felé, Harc, Tolna és a Duna irányába.

A római birodalom idejéből maradt ránk az a bronz szobor, ami a zombai *Szárnyas Géniusz* néven ismert és a Népművészeti Múzeumban található. Római időkben Zomba római kolónia volt, a mellette fekvő Ódány helységgel együtt. „Saját szememmel láttam a mai temetőben előkerült hamvedret” – írja Maronics Mihály plébános az 1770-es években.

Néhány éve a régészek egy avarkorból származó település nyomaira bukkantak a község határában. Valószínűleg a honfoglaló magyarok is letelepedtek itt, ugyanis a környék településeinek neve Árpád törzsét idézik. Árpád anyja, Sarolt egyenes ági rokona Zombor, innen is kaphatta nevét Zumba, amely később Zombára változott. Az első írásos emlékek szerint Szent István 1015-ben 41 települést adományozott a pécsváradi apátságnak, ezek között harmadikként szerepel Zomba.

A török megszállás elnéptelénítette a vidéket. A defterek szerint az 1580-as években Zombának még 11 adózója volt. 1603-ban azonban a megszállók Simontornya környékén teleltek, aminek következtében Tolna megye helységeinek nagy része – köztük Zomba és környéke – elpusztult. Ezután 1704-ig rációk lakták a vidéket. Zombán evangélikus hitű magyarok voltak az első visszatérők, Győrből és Felsőrábaközéből érkeztek, utánuk Gyönkről települtek németek a jó termőföldre. 1744-ben felekezeti okok miatt a falu lakossága elhagyta Zombát. A németek Mekényesre, a magyarok megtudván, hogy Harruckern J. György békés megyei földbirtokos terjedelmes és lakatlan birtokára jobbágyokat keres – a tudós és jámbor Dénes Sándor iskolamester vezetésével – vándorútra indultak, bérbe vették az orosházi pusztát. Felépítették Oroszházát, ahol még ma is megvan a harang, amit az oda költözött zombaiak vittek magukkal.

Az evangélikus magyarok és németek helyére a későbbiekben a Dőryek katolikus magyarokat és németeket telepítettek. A napóleoni háborúk idejére Zomba híres lótenyésztő, községgé vált, a zombai lovak országsszerte keresettek voltak. A Dőry-famíliának ízléssel készült kastélya és gyönyörű kertje volt, több üvegházzal. A kiterjedt határban gabonatermesztéssel foglalkoztak, és nemesített juhnyájukat is tartották.

1880 és 1949 között tizennyolc, Zombán alakult egyesületet jegyeztek be. Elsőként kaszinó alakult (1880) a társasági és kulturális élet fellendítésére. A következő évtizedekben Polgári Olvasó Kör (1895), Iparosok és Kereskedők Társasköre (1899), Katolikus Olvasó Kör (1905), valamint Függetlenségi és 48-as Olvasókör (1908) jött létre. Saját egyesületet alakítottak a Kiszgazdák (1937) és a Vadászok. Ezen kívül a fiatalok egylete KALOT (1939) és Levente Egyesület (1925) működött. A katolikus hívek püspöki engedéllyel alakítottak meg az Országos Missziós Ifjúság Tagegyletét (1914), a Szent Antal kenyere, a Rózsafűzér társulat és más hitéletű egyesületet az 1910-es években. Mint a legtöbb településen, már 1880-ban megszervezték az önkéntes tűzoltó egyletet.

A vegyes lakosságú Zombán jól megfértek egymás mellett a magyarok és a németek egészen addig, amíg a hitleri eszmék ide is be nem hatoltak. A II. világháborút közvetlenül megelőzően a községben 229 magyar és 238 német család lakott, összesen 2040 fő. A háborút követően 172 német családot kitelepítettek.

Helyükre 158 székely család (586 fő) és 44 felvidéki család (138 fő) érkezett. Az 1945 májusában betelepített székelyek zömmel Hadikfalváról származtak. Most Bácskából menekültek, s Fejér és Somogy megye uradalmában vészelték át a telet, onnan kora tavasszal érkeztek Tolna megyébe, hogy új otthonot alapítsanak.

A Felvidékről, Alsószéli községből 1947-ben kitelepített magyarok magukkal hozhatták ingóságai nagy részét. A községben korábban élt magyarok és németek mellé betelepült székelyek és felvidékiek alkotják a falu jelenlegi népességét. A községben lélekszáma 2337 fő. A hagyományosan mezőgazdasággal foglalkozó lakosság 5148 ha termőterületen gazdálkodik.

Zomba lakóinak csaknem 80%-a római katolikus, a fennmaradó 20% részben evangélikus, református, kis részben a nem történelmi egyházakhoz tartozók.



A Német Hagyományörző Egyesület



A Bukovinai Székely Hagyományörző Egyesület

A község kulturális életének meghatározói elsősorban a civil szervezetek. A zombai Hagyományörző Együttes 1990-ben alakult, 2002-ben alakult egyesületté. Megalakulásától tagja a Moharai Népművészeti Szövetségnek. Legnagyobb rendezvényük a szüreti fesztivál, amit a község önkormányzatával együtt rendeznek. Szeptember végén népviseletbe öltöznek a lányok, hintókon, kocsikon zenei kísérettel végig vonulnak a falun, majd néptáncos műsor következik.

A Hagyományörző Egyesületben működik ifjúsági és felnőtt táncsoport. A felnőtt csoport 1992-ben minősült Bonyhádon ezüst fokozatra, 1996-ban Bagon arany fokozatra, 2002-ben Pécsváradon „Minősült táncsoport” címet szerzett, amit 2004-ben újból Pécsváradon megkapott. A táncsoport 16 alkalommal képviselte hazánkat külföldön különböző országokban, amit saját és támogatói pénzből finanszírozott. Műsorukban elsősorban helyi, dunántúli, székely, német, somogyi és szatmári táncok szerepelnek. Az Egyesület elnöke *Pál Gyula*, művészeti vezetője *Tolácz József*, a zenei kíséretet a *Bartina zenekar* szolgáltatja.

Az egyesületben működik még a Margaréta Asszonykórus, mely 20 főből áll. Hazai népdalokat énekelnek, művészeti vezetőjük *Szabóné Gáncs Tünde*. Az Asszonykórus a KÓTA által adott arany minősítéssel rendelkezik.

Az egyesületnek tagja még a Zombai Német Nemzetiségi Kórus, szintén tagja a KÓTÁ-nak, német nemzetiségi énekeket adnak elő.

Tolácz József



Rozsnyai Mátyás patikája Zombán (Kaczián Tibor felvétele)